

LATVIJAS SABIEDRISKO MEDIJU
**REDAKCIONĀLĀS
VADLĪNIJAS**

LATVIJAS
TELEVĪZIJA

PRIEKŠVārds

Anita Brauna, Latvijas Radio galvenā redaktore

Jebkura medija lielākā vērtība ir sabiedrības uzticēšanās. Sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas ir mūsu solis pretī tam, lai klausītāji, skatītāji un lasītāji varētu mūs labāk saprast un uzticēties.

Šīs vadlīnijas iemieso labākos mediju profesionālās darbības standartus un kalpo par rīku raidījumu veidotājiem augstvērtīga satura radīšanai. Mēs ceram, ka jums, Latvijas Radio klausītājiem, tās palīdzēs saprast mūsu darba izvēles un principus.

Mēs esam skaidri deklarējuši vērtības, kuras savā darbā aizstāvēsim. Profesionālie standarti pieprasa žurnālistiem satura veidošanā būt objektīviem un nepārstāvēt nekādas citas kā vienīgi sabiedrības intereses noskaidrot patiesību, taču mēs nebūsim pasīvi malā stāvētāji. Mēs vienlaikus stingri nostāsimies demokrātijas pamatvērtību un cilvēktiesību pusē, jo tās uzskatām par vitālām Latvijas sabiedrībai.

Šīs vadlīnijas ir tapušas laikā, kad nosargāt auditorijas uzticēšanos medijiem ir milzīgs izaicinājums, jo uzticēšanās nav atkarīga tikai no mūsu darba. Mūsdienu tehnoloģijas ir pavērušas slūžas plašai dezinformācijas izplatībai, un profesionālie mediji ir kļuvuši par vienu no dezinformatoru uzbrukumu mērķiem. Taču demokrātija nevar pastāvēt bez brīviem un kvalitatīviem medijiem, kuri spēj atsijāt graudus no pelavām un neļauj meliem kļūt par morāles normu. Mēs apzināmies, ka profesionāla žurnālistika, būdama ievainojamāka, šajos apstākļos vienlaikus ir kļuvusi arī svarīgāka. Tieši tāpēc redakcionālajās vadlīnijās esam uzsvēruši savu pienākumu sniegt pārbaudītu un patiesu informāciju, būt godīgiem un atbildīgiem sabiedrības priekšā.

Latvijas Radio klausītāji no mums sagaida daudzveidīgu informāciju – ne tikai ziņas un analīzi, bet arī izglītojošu un kultūras saturu, mūzikas un sporta raidījumus, radioteātra iestudējumus un izklaidi. Vadlīnijas ir piemērojamas visa satura veidošanai, tiecoties pēc izcilības.

2022. gada jūlijā

Sigita Roķe, Latvijas Televīzijas galvenā redaktore

Mēs katru dienu izdarām neskaitāmas izvēles – gan privātajā, gan profesionālajā dzīvē. Latvijas Televīzijas žurnālisti ik dienu atbild uz virkni jautājumu. Kas ir šobrīd būtiskākais, kas mūsu skatītājiem un lasītājiem būtu jāizstāsta, jāparāda? Kas jāuzzina, jānoskaidro, ar ko, par ko un kā jārunā? Kādā formātā, kurā platformā? Kā izstāstīt un parādīt stāstu, lai cilvēkus uzrunātu, iesaistītu? Vai stāsts ir skaidrs, saprotams, vērtīgs, vajadzīgs? Tie ir lieli jautājumi, kam līdzī nāk daudz citu izšķiršanos, apsvērumu, dažreiz dilemmu. Nemitīgi radoši, intelektuāli un profesionāli meklējumi. Nekas mūsu redakcijās nenotiek nejauši – katrai satura minūtei vai zilbei pamatā ir noteikts lēmums un pamatojums.

Latvijas Televīzijas un Latvijas Radio galvenās redaktore sadarībā ar mediju ombudu ir izstrādājušas pirmās kopīgās sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas. Tajās apkopotas mūsu galvenās vērtības, principi un prakse. Esam izgājuši cauri pēc būtības jautājumiem katram zināmām lietām, bet šoreiz vēlreiz izdiskutētām un skaidri noformulētām.

Tas palīdz ne tikai mums vēlreiz salikt ceļa stabiņus. Ļoti svarīga ir mūsu cerība, ka vadlīnijas palīdzēs arī sabiedrībai labāk saprast, ko un kāpēc mēs darām vai nedarām, ko esam izcēlušī kā īpaši svarīgu un būtisku.

Vadlīnijas balstās uz gadu desmitiem ilgu sabiedrisko mediju pieredzi ne tikai šeit, Latvijā. Vadlīniju tapšanas gaitā iepazīnām līdzīgus dokumentus, ko akceptējuši un kas ir saistoši kolēģiem citās demokrātiskās valstīs. Un pamatā tie atšķiras tikai formātos un niansēs – galvenās vērtības un principi brīvu, demokrātisku valstu sabiedriskajiem medijiem jau sen ir izdiskutēti, akceptēti un respektēti. Tā strādājam arī mēs.

Pats galvenais, bez kā neviens medijs nevar strādāt, ir sabiedrības uzticība. Mums uzticas daudzi, un mēs ceram, ka arī skaidri definēti uzstādījumi palīdzēs šo uzticību saglabāt un vairo. Mēs ļoti atbildīgi un godprātīgi izturamies pret savu darbu un esam gandarīti, ka mūsu veidoto saturu ne tikai vēro, bet arī diskutē par to un vērtē. Tas liek mums strādāt vēl labāk un pastāvīgi meklēt ceļus, kā paaugstināt sava darba profesionālo kvalitāti.

2022. gada jūlijā

Redakcionālās vadlīnijas definē Latvijas sabiedrisko mediju – Latvijas Televīzijas (LTV), Latvijas Radio (LR) un LSM.LV – vērtības un satura veidošanas principus.

1. SABIEDRISKO MEDIJU REDAKCIONĀLĀS DARBĪBAS PAMATPRINCIPI

1.1. REDAKCIONĀLO VADLĪNIJU NORMATĪVAIS IETVARŠ

Latvijas sabiedrisko mediju darbību nosaka Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums (SEPLPL). Saskaņā ar to sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu mērķis ir:

- 1) stiprināt Latvijas demokrātisko iekārtu;
- 2) stiprināt vārda brīvību;
- 3) veicināt Latvijas iedzīvotāju piederības sajūtu Latvijai;
- 4) kopt latviešu valodu un nacionālo kultūru.

Šie mērķi tiek sasniegti, īstenojot sabiedrisko pasūtījumu, kas atbilst sabiedrības demokrātiskajām, sociālajām un kultūras vajadzībām un interesēm, ir daudzveidīgs, informatīvs, analītisks, izglīto, izklaidē un tādējādi uzskatāms par plašu satura un pakalpojumu kopumu.

Lai šis saturs un pakalpojumi būtu kvalitatīvi un atbilstu augstiem žurnālistikas standartiem, sabiedrisko mediju galveno redaktoru pienākums saskaņā ar SEPLPL (6. panta 4. daļa) ir izstrādāt redakcionālās vadlīnijas.

Vadlīnijas definē sabiedrisko mediju redakcionālās vērtības un profesionālās darbības principus, kas kalpo par ceļvedi mediju darbiniekiem, veidojot saturu un attiecības ar sabiedrību.

Vadlīnijās ir ievērots SEPLPL noteiktais sabiedrisko mediju darbības vispārējais stratēģiskais mērķis (2. pants) un darbības pamatprincipi (3. pants).

Vadlīnijas tiek izmantotas sabiedrisko mediju ombuda darbā, sniedzot atzinumus un konsultācijas (SEPLPL 18. un 19. pants), kā arī novērtējot sabiedrisko mediju sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildi (10. panta 6. daļa). Līdztekus redakcionālajām vadlīnijām sabiedriskie mediji savā darbībā ievēro arī Rīcības un ētikas kodeksu (skatīt Latvijas Radio: latvijasradio.lsm.lv; Latvijas Televīzija: ltv.lsm.lv).

Latvijas sabiedrisko mediju misija ir strādāt sabiedrības interesēs, pēc augstākajiem profesionālajiem standartiem veidojot programmas un cita veida saturu.

Sabiedrisko mediju darbu nosaka sabiedrības intereses saņemt patiesu informāciju par tās dzīvi ietekmējošiem lēmumiem, procesiem un notikumiem, uzraudzīt politisko, ekonomisko un tiesu varu, stiprināt tiesiskumu un labklājību, dzīvot drošā vidē, mazināt netaisnību un nevienlīdzību, saņemt kvalitatīvu izglītību, veselības aprūpi un sociālo aizsardzību, atbalstīt nacionālo kultūru, saglabāt dabas vērtības un novērst maldinošas informācijas ietekmi.

Sabiedriskie mediji, veidojot saturu, ievēro un aizstāv cilvēka pamattiesības, demokrātiskos institūtus un morāles normas, ir pret jebkāda veida diskrimināciju.

Sabiedriskie mediji izzina dažādu sabiedrības grupu intereses un nodrošina platformu, kur tiek apspriesti tām būtiski jautājumi.

Sabiedriskie mediji veicina viedokļu daudzveidību un rosina sabiedriski nozīmīgas diskusijas, lai palīdzētu cilvēkiem veidot savus uzskatus un pieņemt lēmumus.

Sabiedriskie mediji ar īpašu uzmanību izturas pret mazaizsargātām un viegli ievainojamām sabiedrības grupām, lai ar savu darbību nenodarītu kaitējumu tām un veicinātu šo grupu pārstāvju drošības sajūtu.

Vārda brīvība

Sabiedriskie mediji aizsargā vārda un preses brīvību, kas ir demokrātiskas sabiedrības pastāvēšanas priekšnosacījums. Sabiedriskie mediji nedrīkst pakļauties ietekmei, kas varētu ierobežot brīvu informācijas apmaiņu vai traucēt atklātas debates par jebkuru sabiedrībai nozīmīgu jautājumu.

Sabiedriskie mediji nepieļauj ne ārēju, ne iekšēju satura cenzūru un izvairās no pašcenzūras.

Izmantojot vārda brīvības dotās iespējas, sabiedriskie mediji respektē likumos noteiktos ierobežojumus, rūpējoties par privātuma aizsardzību, bērnu un citu viegli ievainojamu grupu interesēm, cīņu pret dezinformāciju un manipulāciju ar sabiedrību.

Neatkarība

Sabiedriskie mediji ir redakcionāli neatkarīgi un nepakļaujas valsts varas, pašvaldību institūciju, politisko partiju, reliģisko organizāciju, ekonomisko aprindu, kādu grupu un atsevišķu personu interesēm, ietekmei un citādiem mēģinājumiem iejaukties to darbā.

Patiesums

Sabiedrības tiesības saņemt patiesu informāciju nosaka visus sabiedrisko mediju darba aspektus. Tiekšanās pēc patiesības un tās atklāšana ir profesionālas žurnālistikas galvenais mērķis. Tas nodrošina auditorijas uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem.

Godprātība un atklātība

Sabiedrisko mediju darbinieki rīkojas atklāti un godprātīgi saskaņā ar augstiem ētikas standartiem, ieklausās citu viedoklī un argumentēti pauž savu viedokli.

Atbildīgums

Sabiedriskie mediji uzņemas atbildību par to radīto saturu un darbojas, lai sniegtu patiesu un dažādām sabiedrības interesēm atbilstošu informāciju.

Sabiedriskie mediji reaģē uz pamatotu kritiku un to ņem vērā, lai pilnveidotu savu darbu, kā arī godīgi atzīst kļūdas, ja tādas pieļāvuši, tās labo un mācās no tām.

1.4. SABIEDRISKO MEDIJU DARBĪBAS PROFESIONĀLIE PRINCIPI

Precizitāte

Sabiedriskie mediji sniedz pārbaudītu un iespējami precīzu informāciju, tie nedrīkst apzināti maldināt auditoriju, sagrozīt vai izdomāt faktus. Ja par kādas informācijas precizitāti ir šaubas, tas ir skaidri jānorāda.

Uz dažiem žanriem – spēlfilmām, izklaidi, šoviem, humora un satīras raidījumiem, radioteātra iestudējumiem – netiek attiecinātas tās precizitātes prasības, kas ir obligātas faktos balstītam žurnālistikas saturam.

Objektivitāte

Sabiedriskie mediji satura izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi.

Nav pieļaujama tendenciozitāte satura izklāstā, ziņu vai materiāla izkārtojumā, balss intonācijā vai vārdu izvēlē.

Skaņu un attēlu nedrīkst izmantot veidā, kas izkropļo notikumu vai patieso situāciju. Ja faktoloģiskā satura pasniegšanā izmanto inscenējumus, tam jābūt skaidri norādītam.

Sabiedrisko mediju redakcionālie standarti neprasa absolūtu neitralitāti katrā jautājumā, īpaši, ja tas ir pretrunā ar demokrātijas pamatprincipiem. Sabiedriskie mediji skaidri un nepārprotami nostājas demokrātisko, cilvēktiesību un vispārpieņemto humāno vērtību pusē.

Veidojot saturu, sabiedriskie mediji nepārstāv nekādas citas intereses kā vienīgi sabiedrības intereses zināt patiesību par notikumiem, kas tiem varētu būt svarīgi un interesanti.

Faktu nošķiršana no viedokļiem

Ziņās izmantotajiem faktiem jābūt skaidri un saprotami nošķirti no komentāriem un viedokļiem.

Raidījumu vadītājiem un žurnālistiem ir tiesības izteikt personisko viedokli un atbilstoši raidījuma formātam paust savus uzskatus.

Raidījumos un digitālajā vidē redakcijas veidotajam saturam jābūt skaidri nodalītam no auditorijas paustajiem komentāriem un viedokļiem.

Viedokļu daudzveidība

Sabiedriskie mediji atspoguļo dažādu sabiedrības grupu viedokļus, arī tādus viedokļus, kas kādam varētu likties nepieņemami.

Veidojot saturu par kādu konkrētu tematu, tajā iekļaujami tematam nozīmīgi, atbilstoši un kompetenti viedokļi. Ja materiāla publicēšanas brīdī kāds būtisks viedoklis nav pieejams, tas auditorijai jāpaziņo un, ja iespējams, jāatspoguļo vēlāk.

Radošums

Sabiedriskie mediji ir platforma radošiem eksperimentiem un formātiem. Jauni formāti tiek veidoti, lai padarītu saturu daudzveidīgāku, piesaistītu sabiedrisko mediju saturam plašāku auditoriju, sekotu auditorijas paradumu izmaiņām, kā arī iepazīstinātu auditoriju ar mūsdienīgiem satura pasniegšanas veidiem.

Izvairšanās no stereotipizācijas

Sabiedriskie mediji izvairās no stereotipizācijas un neizvērtē notikumus, procesus un sabiedrības grupas, vadoties pēc iepriekšējiem priekšstatiem un aizspriedumiem. Nav pieļaujama kādas sabiedrības grupas diskriminācija.

Veidojot saturu kādai noteiktai sabiedrības grupai, mediji izvērtē, vai saturs tiek veidots, pamatojoties uz objektīviem datiem, vai tas tiek veidots, izmantojot stereotipus par konkrētās grupas interesēm un gaidām.

Auditorijas iesaiste

Sabiedriskie mediji nevar pastāvēt un īstenot savu misiju bez sabiedrības uzticēšanās. Sabiedriskie mediji uzklausa un ņem vērā auditorijas intereses, to mērķis ir abpusēji cieņpilns dialogs.

2. REDAKCIONĀLĀS VADLĪNIJAS RAIDĪJUMU UN CITA SATURA VEIDOŠANAI

2.1. CILVĒKA CIENĀ

Sabiedrisko mediju žurnālists respektē personas cieņu un godu, tautību, domāšanas veidu, politisko un reliģisko pārliecību. Žurnālists atturas no cilvēka etniskās izcelsmes, rases, tautības, profesijas, politiskās pārliecības, reliģisko uzskatu, seksuālās orientācijas, fizisko trūkumu, veselības stāvokļa u.tml. aspektu pieminēšanas, ja šīs detaļas nav nozīmīgas attiecīgajā kontekstā vai arī tās nav būtiskas ziņas vai informācijas sastāvdaļa.

Žurnālists respektē cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem tiesības. Žurnālists sevišķi uzmanīgi izturas pret personām, kuras pašas neapzinās informācijas nozīmīgumu un atklātībai nodoto faktu izraisītās sekas. Žurnālists savā profesionālajā darbībā korekti izturas pret citu personu emocijām un jūtām.

2.2. DARBS AR INFORMĀCIJAS AVOTIEM

Saskarē ar intervējamajām personām vai informācijas avotiem sabiedrisko mediju žurnālists nosauc savu vārdu, uzvārdu un mediju, kuru viņš pārstāv, kā arī ievēro lietišķu komunikāciju. Tas attiecas arī uz telefona intervijām un saraksti.

Žurnālistam ir tiesības neatklāt informācijas avotu, ja tam ir pamatots iemesls vai avots to ir pieprasījis. Informācijas avota atklāšanu var pieprasīt tikai tiesa.

Žurnālists izvairās izmantot anonīmus informācijas avotus. Izņēmumi pieļaujami, ja sabiedrībai svarīga informācija nav iegūstama citā veidā, ja tiek veikti žurnālistiskie pētījumi vai tiek aizsargātas avota pamattiesības, lai nenodarītu tam kaitējumu.

Satura veidošanā nav pieļaujama privātu telefona sarunu un sarakstes izmantošana, kurā žurnālists nepiedalās kā intervētājs, izņemot gadījumus, kad sabiedrībai būtiska informācija nav iegūstama citā veidā.

Žurnālists saskaņo ar intervējamo, ka telefona saruna tiks ierakstīta un izmantota satura veidošanai. Izņēmums pieļaujams gadījumos, ja telefona saruna ir žurnālistikas eksperiments, notiek pētnieciskos nolūkos vai ir kāds cits ar žurnālista profesionālo darbību saistīts iemesls.

Ja nepieciešams izmantot audioierakstu vai videoierakstu, bet informācijas avots nav izpaužams, savstarpēji vienojoties ar intervējamo personu, žurnālists ar tehniskiem līdzekļiem raidījumā var mainīt intervējamā balsi ierakstā, lai personu nevarētu identificēt pēc balsi. Savukārt videoierakstā var slēpt intervējamā seju.

Ja sabiedrībai svarīga informācija nav iegūstama citā veidā vai tiek veikti žurnālistiski pētījumi, žurnālists var izmantot slēptas informācijas iegūšanas metodes, tās saskaņojot ar savu vadītāju.

Sabiedrisko mediju žurnālists pirms publicēšanas ar intervētajiem cilvēkiem nesaskaņo sagatavoto rakstu, raidījumu un sižetu tekstus. Ja ir šaubas par informācijas precizitāti, piemēram, ziņojot par sarežģītiem jautājumiem, kas prasa specifiskas zināšanas, žurnālists vēlreiz sazinās ar intervēto cilvēku un pārliecinās par informācijas korektumu. Tāpat žurnālists respektē un ņem vērā intervētā cilvēka vēlmi labot viņa pausto kļūdaino informāciju.

Intervētais cilvēks var prasīt neizmantot savu interviju tikai gadījumā, ja apstākļi pēc intervijas ir būtiski mainījušies un tās publicēšana nav pamatota. Par intervijas neizmantošanu lemj struktūrvienības vadītājs vai galvenais redaktors.

Ja publikācija, iepriekš sagatavots raidījums vai sižets satur izteiktu kritiku pret kādu personu vai organizāciju, tām ir jādod iespēja atbildēt uz šo kritiku. Ja kritizētā persona nevēlas atbildēt vai nav bijusi sasniedzama, tas auditorijai ir jādara zināms.

Žurnālists īpaši kritiski izvērtē informāciju, ko sniedz anonīmi avoti vai kas var celt neslavu. Šādos gadījumos informācija ir jāpārbauda.

Žurnālists kritiski izvērtē informācijas avotu uzticamību, to motivāciju gūt labumu sev vai nodarīt kaitējumu citiem, it īpaši, ja informācijas avots ir anonīms.

Žurnālistam ir jāpārbauda arī informācija, kura ir bijusi iepriekš publicēta. Citos medijos vai sociālās tīklošanās platformās publicēto informāciju var izmantot tikai tad, ja avots ir uzticams un ir pamats informāciju uzskatīt par patiesībai atbilstošu. Ja šī informācija var celt neslavu vai aizskart privātumu, LTV, LR un LSM.LV žurnālistu pienākums ir pirms publicēšanas to pārbaudīt.

Ja telefona sarunas tiek izmantotas tiešraidē, kad klausītājiem vai skatītājiem ir iespēja piezvanīt uz raidījumu, žurnālistam ir tiesības pārtraukt sarunu, ja zvanītājs ignorē konkrētā raidījuma tematu vai laika limitu, izmanto sarunu reklāmai vai viņa sacītais neatbilst vispārpieņemtām ētikas un morāles normām, pārkāpj likumu, piemēram, satur aicinājumu uz vardarbību vai neiecietīgu rīcību.

2.3. DZIMUMU LĪDZTIESĪBA, IZVAIRĪŠANĀS NO STEREOTIPIZĀCIJAS

Sabiedriskie mediji cenšas atspoguļot sabiedrības viedokļu daudzveidību. Līdzās avotu atbilstības novērtējumam un to pieejamībai dzimumu līdztiesība un dažādu sociāli demogrāfisko un citu grupu pārstāvēšana ir viens no kritērijiem, ko ieteicams ievērot, veidojot saturu un izvēloties dalībniekus diskusijām par sabiedriski nozīmīgiem jautājumiem.

Šis kritērijs nav attiecināms uz katru satura vienību.

2.4. DARBĪBAS SOCIĀLO MEDIJU UN INTERNETA PLATFORMĀS

Sabiedriskie mediji atbalsta atklātas un cieņpilnas diskusijas to interneta vietnēs un sociālās tīklošanās platformu profilos.

Personīgi uzbrukumi žurnālistiem nav pieņemami un ir vērtējami kā drauds vārda brīvībai. Sabiedriskie mediji publiskajā telpā aizstāv savus žurnālistus pret agresīviem un profesionālo reputāciju graujošiem uzbrukumiem.

Sabiedriskie mediji var izmantot lietotāju komentārus savos raidījumos un publikācijās.

Lietotāji atbild par savu komentāru saturu un citiem publicētajiem materiāliem. Sabiedriskajiem medijiem ir tiesības to interneta vietnēs un sociālās tīklošanās platformu profilos dzēst komentārus, kas satur naida runu, emocionālo vardarbību vai draudus, kūda uz noziegumiem, aizskar cilvēka cieņu vai citādi neatbilst ētiskai rīcībai.

Sabiedriskie mediji uz laiku vai pastāvīgi var slēgt interneta diskusijas savās digitālajās vietnēs, ja tajās tiek izplatīts nelikumīgs vai citādi nepiemērots saturs.

Sabiedriskie mediji komentāros atbild uz pamatotiem jautājumiem par to radīto saturu, taču neiesaistās diskusijās ar anonīmiem vai viltus profiliem.

Žurnālists ievēro profesionālās ētikas normas arī savos sociālo tīklošanās platformu profilos un citās interneta vietnēs. Žurnālistam jāizvairās no rīcības un komentāriem, kas grauj uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem, un jāatceras, ka žurnālists nevar ietekmēt to, vai citi viņu uztvers kā sabiedriskā medija darbinieku (profesionāli) vai privātpersonu.

Publicējot informāciju LTV, LR un LSM.LV profilos sociālās tīklošanās un citās interneta vietnēs, jāievēro tie paši profesionālie kritēriji, kas televīzijas, radoraidījumu un rakstu veidošanā.

LR darbiniekiem un citām personām, kas iesaistītas LR satura veidošanā, ir saistošas atsevišķas "Latvijas Radio Digitālās komunikācijas vadlīnijas", kurās noteikts detalizētāks regulējums. LTV un LSM.LV darbiniekiem – LTV Rīcības un ētikas kodekss, kas regulē arī rīcību digitālajā vidē.

2.5. PRIVĀTUMA AIZSARDZĪBA

Sabiedriskie mediji savos raidījumos un publikācijās ievēro personas tiesības uz privātumu un npublicē ar normatīvajiem aktiem aizsargātu personas informāciju.

Privātu informāciju un attēlus var publicēt gadījumos, ja persona pati to atklāj un atļauj, apzinoties publicēšanas faktu. Izņēmumi pieļaujami gadījumos, ja šādas informācijas publicēšana ir nozīmīga sabiedrības interesēm un tā ir saistīta ar publiskām personām, kuru darbība, lēmumi un viedokļi ietekmē sabiedrībai būtiskus jautājumus. Šādos gadījumos žurnālists izvērtē, vai sabiedrības ieguvums no informācijas publicēšanas ir lielāks par personai nodarīto kaitējumu. Situācijās, kad informācija kaitē personas reputācijai, tās publicēšana žurnālistam jāaskaņo ar savu vadītāju, šaubu gadījumā – arī ar galveno redaktoru.

Ne visi publiski pieejamie dokumenti ir automātiski publicējami. Ja tajos iekļauta privāta informācija, tos var publicēt tikai ar personas atļauju.

Cilvēkus publiskās vietās drīkst filmēt un fotografēt bez viņu atļaujas. Publicējot šos materiālus, žurnālists ievēro tiesību un ētikas normas. Filmējot vai fotografējot cilvēkus, tiek ņemtas vērā viņu vēlmes, ja vien tās nav pretrunā ar žurnālistikai nozīmīgiem apsvērumiem.

Sabiedriskie mediji izturas ar īpašu cieņu un takta sajūtu, ziņojot par krīzes situācijām un nāvi.

2.6. VARAS PĀRSTĀVJI LTV, LR RAIDĪJUMOS UN LSM.LV MATERIĀLOS

Sabiedrisko mediju žurnālists aizstāv sabiedrības intereses attiecībā pret varas pārstāvjiem. Viens no žurnālistikas svarīgākajiem uzdevumiem ir nodrošināt politiskās, ekonomiskās un tiesu varas uzraudzību, tādēļ žurnālistam attiecībās ar varas pārstāvjiem ir jābūt īpaši analītiskiem un kritiskiem.

Politiskā neietekmējamība ir sabiedrisko mediju pamatvērtība, no kuras atkarīga auditorijas uzticēšanās. Žurnālists nedrīkst pārstāvēt nevienas politiskās partijas intereses.

Valdību (pašvaldību) veidojošie politiķi ir viens no primārajiem informācijas avotiem medijos, un no viņiem tiek prasīta lielāka atbildība. Līdztekus tam sabiedriskie mediji dod iespēju izskanēt arī citu politisko partiju viedokļiem, un arī tie ir pakļauti izvērtēšanai.

Sabiedriskajiem medijiem nav pienākums savā saturā visām partijām veltīt vienādu raidlaiku vai nodrošināt mehānisku līdzsvaru starp pretējiem viedokļiem. Veidojot saturu, žurnālists ņem vērā plašāku kritēriju loku un vērtē, cik svarīgi konkrētam tematam ir dažādi argumenti, kā arī ņem vērā žanru un formātu robežas.

Sabiedriskie mediji ikdienā ievēro politisko neitralitāti, tomēr var paust redakcionālo nostāju jautājumos, kas skar mediju politiku un vārda brīvību, kā arī gadījumos, ja rodas apdraudējums demokrātijas pamatvērtībām, valsts neatkarībai un sabiedrības drošībai.

Īpaši uzmanīgi sabiedriskie mediji darbojas priekšvēlēšanu aģitācijas periodā. Sabiedrisko mediju darbība pirms vēlēšanām detalizētāk ir aprakstīta vēlēšanu vadlīnijās, kas tiek veidotas un publicētas pirms katrām vēlēšanām.

2.7. ĪPAŠI TEMATI UN PROBLĒMAS

Bērni mediju saturā un saturs bērniem

Intervējot bērnus, žurnālists ņem vērā, ka bērnam kā fiziski un intelektuāli nenobriedušai personai vajadzīga īpaša aizsardzība un gādība.

Veidojot saturu, žurnālists neaizskar bērna godu un cieņu, respektē bērna tiesības uz privāto dzīvi, korespondences noslēpumu, personas neaizskaramību, kā arī citas ar normatīvajiem aktiem aizsargātās bērnu tiesības.

Vispārējs princips – pamatskolas vecuma un jaunākus bērnus var filmēt un intervēt, ja tam saņemta vecāku vai likumisko pārstāvju atļauja. Tomēr atļauja nav nepieciešama, ja filmē vai intervē bērnus, kas ir daļa no lielākas grupas, un konteksts ir neitrāls.

Aizliegts izplatīt tādu informāciju par bērnu, kas bērnam varētu kaitēt pašlaik vai tālākā nākotnē.

Nedrīkst atklāt bērna personību, izņemot, ja bērns pats izsaka vēlēšanos pārdzīvoto izpaust atklātībai, tam piekrīt viņa vecāki vai citi bērna likumīgie pārstāvji vai neiebilst procesa virzītājs vai tiesa, ja:

- 1) bērns ir cietis no vardarbības, seksuālas izmantošanas vai jebkādas citas nelikumīgas vai cietsirdīgas un cieņu aizsvarošanas rīcības;
- 2) bērns ir izdarījis likumpārkāpumu vai ir bijis prettiesiskas darbības liecinieks.

Bērnu raidījumu saturam jāveicina harmoniskas, fiziski, intelektuāli un garīgi veselīgas personības attīstība. Bērnu raidījumos jo īpaši nav pieļaujama iecietīga attieksme pret vardarbību, smēķēšanu, alkoholu, narkotiku u.c. kaitīgo psihoaktīvo vielu lietošanu. Izglītojošos raidījumos par atsevišķām tēmām, piemēram, dzimumattiecībām, dzimumu atšķirībām, nāvi u.tml. uzmanīgi jāizvērtē mērķauditorijas vecuma grupa, sociālpsiholoģiskais konteksts un pieaicināto speciālistu kompetence.

Zinātniska satura izmantojums komunikācijā

Sabiedrisko mediju žurnālists īpaši rūpīgi izturas pret zinātnisku pētījumu datiem, rezultātiem un secinājumiem. Lai izvairītos no neprecīzu secinājumu izdarīšanas vai neradītu nepamatotu cerību par kādas zinātnes problēmas risinājumu, pētījumu datu atspoguļojumā iespēju robežās tiek ņemtas vērā zinātniskās izpētes metožu iespējas, pētījuma lauks un pētījuma periods.

Prezentējot sabiedriskās domas aptauju datus, žurnālists rūpīgi iepazīstas ar datu vākšanas metodēm un pētījuma secinājumiem. Interpretējot rezultātus, žurnālists izvairās no vispārinājuma: ja kāds no viedokļiem dominē, tas netiek attiecināts uz visu sabiedrību vai uz visu grupu. Ja žurnālists izvērtē vairāku pētījumu rezultātus, publikācijā netiek savā starpā salīdzināti dati, kas iegūti ar atšķirīgām datu vākšanas metodēm. Lai uzlabotu sabiedrības izpratni par pētījumu rezultātiem, iespēju robežās tiek minēti arī aspekti, ko pētījumā nav izdevies noskaidrot.

Kriminālnotikumu un traģisku negadījumu atspoguļojums

Ziņojot par kriminālnotikumiem, iespējamiem noziegumiem, ierosinātajiem kriminālprocesiem un tiesvedībām, sabiedrisko mediju žurnālists ievēro nevainīguma prezumpciju. Cilvēks uzskatāms par vainīgu nozieguma izdarīšanā tikai pēc galīgās tiesu instances sprieduma.

Sabiedriskie mediji publicē noziegumos aizdomās turēto vai apsūdzēto vārdus, ja tās ir publiskas personas vai nonākušas tiesībsargu uzmanības lokā saistībā ar iespējamiem likumpārkāpumiem publiskajā sektorā, kā arī rada draudus sabiedrības drošībai.

Žurnālists nedrīkst bez personas piekrišanas saturā identificēt dzimumnoziegumu vai citas vardarbības upurus.

Informējot par noziegumiem un traģiskiem notikumiem, jāizvairās no nepamatotiem vardarbības un fizisku izkropļojumu aprakstiem un attēliem. Jāizvairās tuvplānā rādīt bezpalīdzīgā stāvoklī esošu cilvēku seju, kailumu, asinis uz ķermeņa u.tml. detaļas. Par nepatīkamiem kadriem skatītāji ir iepriekš jābrīdina.

Atainojot, jo īpaši filmējot un fotografējot kriminālnotikumus vai traģiskus negadījumus, jāizvairās publiskot detaļas, kas ļautu identificēt cietušos un vairotu viņu sāpes. Nedrīkst atklāt precīzu adresi un rādīt iesaistīto automašīnu numura zīmes, ja vien šīm detaļām nav sabiedriskas nozīmes.

Publikācijās un raidījumos netiek iekļauta detalizēta informācija par to, kā paveikts noziegums, lai neveicinātu tā atdarināšanu. Šādas detaļas var publicēt tikai gadījumā, ja tām ir kāda sabiedriska nozīme.

Atspoguļojot pašnāvību, žurnālists ņem vērā, ka informācija par pašnāvību var mudināt cilvēkus ar mentālām problēmām to veikt, tāpēc ir rūpīgi jāizvērtē, vai un kādā veidā šāda informācija ir publicējama. Nav pieļaujama detaļu publicēšana, kādā veidā ir paveikta pašnāvība. Tā vietā uzmanība jākoncentrē uz problēmu risinājumiem un palīdzības saņemšanas iespējām.

Vardarbība

Raidījumi un publikācijas nedrīkst nevajadzīgi akcentēt vardarbību. Raidījumos nedrīkst iekļaut musinājumu uz nacionālo, rasu, dzimumu vai reliģisko naidu, uz goda un cieņas pazemošanu, aicinājumu vardarbīgi gāzt valsts varu vai vardarbīgi grozīt valsts iekārtu, graut valsts teritoriālo vienotību vai izdarīt citu noziegumu; aicinājumu uz karu vai militārā konflikta izraisīšanu.

Karš un militāri konflikti

Sabiedriskajiem medijiem ir apstiprinātas un publicētas atsevišķas kara un konfliktu žurnālistikas vadlīnijas, ko tie ievēro, ziņojot par kara un konfliktu notikumiem.

Attieksme pret reliģiju

Sabiedrisko mediju programma tiek veidota, balstoties uz sekulāriem principiem. Sabiedriskie mediji respektē jebkuras personas un Latvijā reģistrēto reliģisko organizāciju pārstāvju ticības brīvību.

Tematikai atbilstošos raidījumos jābūt līdzvērtīgi pārstāvētām tradicionālajām kristīgajām konfesijām vai reliģiskām organizācijām.

Attieksme pret medicīniska rakstura informāciju

Žurnālists, veidojot raidījumus vai publikācijas par veselības jautājumiem, vadās no pierādījumos balstītas medicīnas un kā ekspertus aicina sertificētus ārstus un zinātniekus. Raidījumā, kurā tiek aplūkoti netradicionālās medicīnas jautājumi, līdzsvarojot saturu, iekļauj konvencionālās medicīnas sertificēta ārsta viedokli.

Attieksme pret astroloģiju, okultām un pārdabiskām parādībām

Žurnālists astroloģiju, okultās un pārdabiskās parādības skaidri nodala no zinātnes. Horoskopu izmantošana pieļaujama tikai izklaides raidījumos.

2.8. VALODAS LIETOJUMS

Sabiedrisko mediju žurnālists lieto literāri bagātu, laika garam atbilstošu valodu. Nav pieļaujama vulgāru un rupju izteicienu lietošana ēterā. Jāizvairās no pārspīlētas svešvārdu lietošanas. Sabiedriskie mediji necenzē ēterā izmantotos autoru literāros, muzikālos un citus darbus.

Žurnālists var lietot augšzemnieku dialektu (latgaliešu valodu) vai tāmnieku (lībisko) dialektu, ja tiek veidots speciāls raidījums konkrētajai mērķauditorijai. Dialekts pieļaujams, ja to izmanto intervējamā persona.

LTV un LR kanālos, kas ir valsts valodā, svešvalodu raidījumus vai raidījumu fragmentus tulko vai titrē valsts valodā atbilstoši likumu prasībām. Raidījumus vai raidījumu fragmentus valsts valodā LTV vai LR kanālos, kas ir svešvalodā, var netulkot svešvalodā.

2.9. ARHĪVA MATERIĀLU IZMANTOŠANA

Ja raidījumā iekļauti arhīvu materiāli vai raidījums tiek pārraidīts atkārtojumā, auditorija par to ir jāinformē (izņēmums var būt neitrāli piefilmējumi vai skaņas materiāli, ko izmanto raidījumu ilustrācijai). Nepieciešamības gadījumā jānodrošina informācija par šī materiāla ierakstīšanas laiku, vietu, kā arī aktuālā informācija par raidījuma dalībniekiem.

Izmantojot pārraidīšanai arhīva materiālu, tas jānoklausās vai jānoskatās, lai pārlicinātos par tā tehnisko kvalitāti un atbilstību aktuālai situācijai, proti, vai nepieciešams sniegt aktuālo informāciju par raidījuma dalībniekiem.

2.10. KĻŪDU LABOJUMI

Sabiedriskie mediji nevairās atzīt, ja saturā ir bijušas kļūdas.

Kļūdas tiek labotas, cik ātri tas ir iespējams. Žurnālists un struktūrdaļas vadītājs vienojas par atbilstošāko kļūdas labošanas veidu ēterā, interneta vietnē un citos kanālos.

Ja LSM.LV publikācijā ir labota kļūda vai neprecizitāte, raksta virsrakstā iekavās tiek pievienots vārds "precizēts", savukārt pašā rakstā blakus rindkopai, kurā ir izdarīts labojums, atsevišķā izcēlumā norāda, kas tieši ir labots vai precizēts.

3. REDAKCIONĀLO VADLĪNIJU DARBĪBA

Redakcionālās vadlīnijas attiecas uz visu sabiedrisko mediju veidoto saturu – neatkarīgi no platformas un sadarbības formas ar sabiedriskajiem medijiem. Vadlīnijas ir saistošas visiem sabiedrisko mediju darbiniekiem, neatkarīgajiem producentiem, autoriem, individuālajiem komersantiem un citiem, kas sadarbojas ar sabiedriskajiem medijiem satura veidošanā un publiskošanā.

Ikviens satura veidošanā iesaistītais darbinieks, uzsākot darbu sabiedriskajā medijā, tiek iepazīstināts ar redakcionālajām vadlīnijām un apņemas tās ievērot.

Ja darbiniekiem nepieciešami skaidrojumi vai rodas jautājumi par vadlīniju saturu, jāvēršas pie tiešā vadītāja vai sabiedriskā medija galvenā redaktora. Pretrunīgus profesionālos jautājumus izvērtē redakcijas diskusijā.

Redakcionālo vadlīniju pārkāpumus izskata Latvijas Televīzijas redakolēģija un Latvijas Radio Ētikas padome.

Sūdzības par iespējamiem redakcionālo vadlīniju pārkāpumiem var iesniegt jebkurš (gan darbinieki, gan auditorijas pārstāvji), tās sūtot uz e-pastu radio@latvijasradio.lv, adresējot Ētikas padomei, vai – etika@ltv.lv, adresējot LTV redakolēģijai. Sūdzības izskata un uz tām atbild mēneša laikā no to saņemšanas brīža.